

Preek Kerkdienst 14 februari in de Remonstrantse Kerk in Rotterdam.

Gemeenteleden, kijkers,

Iedereen kent Jona in de wallevis, die vandaag gevangen is. Maar waar gaat het Bijbelboekje dat zijn naam draagt nu precies over en waarom kunnen we spreken van Jona in lockdown?

Jona hoort tot de zogenoemde kleine profeten. Een technische aanduiding voor 12 kleine profetenboeken, klein naar omvang in vergelijking met grote profetenboeken als die van Jesaja en Jeremia. Of Jona zelf klein van gestalte was, we weten het niet. Wat we wel weten is dat Jona in het naar hem genoemde verhaal gedrag vertoont dat een zekere kleinheid van geest verraadt. Jona is van de profeten de meest verongelijkt, onwillige, kleinzielige. En dat maakt hem irritant, maar ook interessant en herkenbaar.

God heeft dan ook behoorlijk wat met zijn onwillige profeet te stellen. Je zou bijna zeggen, eigen schuld God, dan had je maar een ander uit moeten kiezen om je opdrachten uit te voeren. Om je boodschap te verkondigen in de verre stad Ninevé. Maar God wil kennelijk per se die recalcitrante Jona, diens naam betekent duif. Jona de fladderaar. Wellicht heeft ook God zelf wel schik in een werknemer die hem af en toe flink tegenspreekt en precies het tegenovergestelde doet van wat God van hem vraagt.

Daarmee organiseert God zoals dat tegenwoordig heet zijn eigen tegenspraak. Want wat heb je eraan om je als leider alleen maar te omringen met brave jaknikkers. Tegenspraak moet je hebben, dan kom je verder. Welnu, tegenspraak krijgt God. Want God wil dat Jona naar het oosten gaat, naar die verre stad Ninevé. Om haar te waarschuwen voor naderend onheil vanwege verkeerd gedrag. Maar Jona gaat naar het westen, naar de Middellandse zee, en dat is precies de andere kant op. God wil dat Jona een specifieke boodschap verkondigt aan de Ninevieten. Een oproep tot inkeer en ommekeer. Maar Jona is het totaal niet met die boodschap eens. Straf hebben ze verdiend, die Nivevieten, zegt Jona, straf moeten ze dan ook krijgen. Een oproep tot ommekeer, het vergroot alleen maar de kans dat ze hun verdiende straf toch nog ontlopen. Jona houdt niet van een barmhartige en medelijdende God. Liefdevol geneigd om mensen een tweede kans te geven en genade voor recht te laten gaan. Nu ja, misschien nog wel voor hem zelf, maar zeker niet voor verre volkeren waar Jona helemaal niets mee heeft.

Enfin, u moet het boekje Jona echt zelf maar eens lezen. Het is een van de kortste boekjes die in de Bijbel te vinden zijn. Vier hoofdstukjes, spannend geschreven en met een mooi slotakkoord. Vandaag concentreer ik me op het tweede hoofdstukje, dat wel de psalm van Jona wordt genoemd.

Jona bevindt zich dan in de buik van de grote vis. Nadat hij eerder naar de zee is gevlucht om God te ontlopen. In ieder geval Gods opdracht.

Maar...., God ontloop je niet zo snel. Op bergen en in dalen, ja overal is God, dus ook op zee. Als Jona op een bootje op het diepe water van de zee ronddobbert laat God het geweldig stormen. Jona doet of hij met die storm niets te maken heeft, maar ergens weet hij wel beter. God zit hem op de hielen en heeft hem bijna te pakken.

De zeelui van het bootje dat Jona heeft meegenomen zien het steeds harder

stormen en verkeren in doodsangst. Straks vergaat hun scheepje met man en muis. Ze bidden tot alle goden die ze maar kennen, maar het helpt geen zier.

Dan vragen ze de vreemdeling die ze aan boord hadden genomen, Jona, of die hier soms meer van weet. En Jona, die zich eerst van de domme hield is nu zo eerlijk om te vertellen dat hij er inderdaad meer van weet. Hij is op de vlucht voor God en diens opdracht en adviseert vervolgens, dat is dan weer heel moedig van Jona: kieper mij maar over boord, gooi me maar in zee dan zal de zee jullie met rust laten. Het pleit voor de zeelui dat ze dat niet gelijk doen. Ze proberen eerst nog terug te roeien van de onzeek're zee, naar het vaste land, en als dat niet lukt bidden ze tot de God van Jona. Wees ons genadig God als we gedwongen zijn deze man over boord te gooien! Jona bidt ook nu natuurlijk niet mee, zoals hij dat eerder ook al niet deed. En pas na het gebed gooien de zeelui Jona de zee in. Onmiddellijk wordt de zee rustig als voorheen. De zeelui zijn gered, God had immers niet een appeltje met hen, maar met Jona te schillen.

De zeelui zijn gered, maar hoe vergaat het Jona verder? Dat brengt ons bij de gelezen tekst. Jona's psalm, ook wel Jona's gebed uit de diepte genoemd. God stuurt de overboord gegooide Jona een grote vis, en die eet Jona met huid en haar op. Drie dagen en drie nachten zit Jona in de buik van de vis en daar komt hij er eindelijk toe, te bidden. Jona bidt tot God.

De vis is hier niet als in andere legendarische verhalen een soort zoutwater taxi, die de profeet weer veilig op het droge aflevert. Nee, de grote vis is hier de personificatie van de onderwereld, de dood. In die duistere onderwaterwereld moet Jona maar eens goed over zichzelf gaan nadenken. Kom jij maar eens tot bezinning Jona zegt God. Kom nader tot jezelf en tot mij. De uitnodiging tot bezinning grijpt Jona uiteindelijk met beide handen aan. Jona's psalm, zijn danklied is er een uiting van. De psalm, misschien pas later in het verhaal ingevoegd, is doordrenkt van motieven uit Jona's geschiedenis: hoge golven rolden over me heen. Mijn hoofd zat vast in waterplanten. Ik leek voor altijd gevangen in het land van de dood.

Zo angstig en verlangend naar redding kenden we Jona nog niet. Het geeft wel aan dat iemand, ook wijzelf, soms heel verschillenden kant heeft. Mag ik er ondanks alles toch nog zijn voor uw aangezicht God, klinkt het nederig. Mag ik toch nog een tweede kans? Jona's gebed als teken van in- en ommekeer. Zijn gedwongen lockdown als een nieuw begin. In de buik van de vis, in de moederschoot geeft Jona zich over: niet mijn willetje geschiede God, maar uw wil geschiede.

En God is de beroerste niet, God is liefdevol en genadig, wat voor de Ninevieten geldt, geldt ook voor Jona zelf. God geeft de grote vis opdracht om Jona aan land te spugen en zulks geschiedt. Als een boreling ontvangt Jona nieuw leven, de duif krijgt zijn vrijheid terug.

Is Jona daarmee, na zijn gedwongen retraite, nu een volkomen ander, nieuw mens geworden? Nu, dat valt wel mee. God is beweeglijk en verandert met zijn mensenkinderen mee, maar Jona is ook na de viservaring nog niet zo

Beweeglijk als zijn God. Ja, hij gaat nu wel echt op weg naar Ninevé, hij grijpt zijn tweede kans. Maar ik verzeker u, Jona blijft een uiterst kritisch profeet en God blijft last houden van zijn onwillige dienaar, ook in het vervolg. Kortom, het is met Jona's tegenspraak nog niet gedaan. Leest u het zelf maar na. Een ding verklap ik u vast: God is niet alleen liefdevol en genadig, God heeft ook veel geduld. Met zijn kleine recalcitrante profeet, en dus ook met ons.

Amen.

Koen Holtzapffel